

Војна

Миширојолиџ
Стџрумички Наум

Само ѓаволот
може да го смис-
ли тоа: да ги
измами и присили
луѓето да се уби-
ваат едни со
други и на тој
начин насекаде
да ги нарушува
меѓучовечките
односи

Во Македонија се случува војна, односно се пројави надвор насилството што се криеше внатре во срцата на луѓето. Нови предизвици за генерациите родени кај нас по Втората светска војна. Се појавија нови чувства, нови помисли, нови постапки, неконтролирани, досега главно непознати. Нови прашања на кои треба да се одговори. Одговорот е обично "лесен и јасен", ако судиме според мерилата на човековата правда. На тој начин секој човек може да одговори, правејќи го тоа секогаш од своја перспектива на гледање на нештата. Христијаните се должни да дадат одговор на новонастанатата состојба, не субјективно, туку согласно со Божествената правда, не само со зборови, туку и со дела. Пресвета Богородице...

Војната, односно човекоубиството, е најголем грев што човек телесно го прави против друг човек. Само ѓаволот може да го смисли тоа: да ги измами и присили луѓето да се убиваат едни со други и на тој начин насекаде да ги нарушува меѓучовечките односи. Така што никој никому да не верува, и никој во никого да нема доверба, и сите да се плашат еден од друг. Тоа е она што ѓаволот сака да го постигне во денешниот свет, човекот да почувствува дека е апсолутно сам. Значи, човекот, во онтолошка смисла, да биде осамен како паднатиот ангел и така подготвен за заедница со него. Тоа е смислата на секој раздор. Никој да не може да му се спротивстави на злото што ќе дојде. Апокалипса.

Поради војните и последиците од нив човекот на денешнината во голема мера ја има загубено благодатта на Светиот Дух. Без Светиот Дух човекот не може да го познае Христа ниту, пак, мирот што произлегува од заедницата со Него. А колку далеку ли е она: Блажени се миротворците зошто тие синови Божји ќе се наречат.

Нестивнатата војна во срцето на човекот е причина за човекот да војува против човек. Секоја војна најнапред почнува во срцето. Тука се кријат нашите страсти, нашето самољубие: желбата за власт, желбата за имот и пари, желбата за телесни наслади. А секогаш ќе се најде некој да го предизвика пројавувањето на тие страсти во нас, попречувајќи ни го патот за нивното задоволување. Од каде се војните и расправиите меѓу вас? Не оттаму ли - од вашите похоти кои се борат во органите ваши? Пожелувате и немате, убивате и завидувате, и не можете да добиете. Се препирате и војувате, а немате, бидејќи не молитете. Просите, а не добивате, оти зло барате, за да го трошите во вашите похоти (Јаков 4, 1 - 3). Како што тврди Сартр: Пеколот, тоа се другите! Една од целите на православниот аскетски подвиг е исцеление, или преобразување, на страстите од срцето и враќање на Божествениот мир во него, единствен предуслов за градење мир меѓу луѓето.

Прашање е како да го зачуваме срцето неизвалкано во време на војна? Христос ни заповедал да внимаваме на него. Секое зло коешто само во вид на помисла ќе биде прифатено од срцето, во духовниот живот се смета како веќе направено. Тоа им е добро познато на оние коишто го имаат очистено своето срце од страстите и чиј ум молитвено и со плач пребива во него. Значи, не смееме да станеме индиректни соучесници во злото, односно во војната, што се случува: ниту да го исполниме срцето со омраза и одмаздливост ниту, пак, да се радуваме на смртта и несреќата на непријателот. Насилството не му припаѓа на вечниот живот. Единствен вистински став на срцето е следниот: покајание и плач, молитва за сите и за сè, за целиот свет. Во зборовите на молитвата Оче наш нема простор за поделбата на пријатели и непријатели. Горенапишаното се однесува и за оние што држат пушка в рака.

Видливата и физичка војна по некое време престанува, но тоа не значи дека и војната во нашите срца ќе престане. Ако навистина не се покаеме, односно ако не го исцелиме своето срце од развратените страсти - меѓу кои злопамтење, одмаздливост, етнофилетизам - војната во нас само ќе чека некоја нова можност и погодни услови за да се пројави повторно. Оваа терапевтска можност постои во Православната црква, и тоа обично под надзор на искусното око на духовниот отец.

Ваквиот православен став не ја исклучува потребата од самоодбрана. Луѓето се наоѓаат на различни степени од духовното растење и созревање. Не ќе може секој да ја почувствува длабочината на некој од погорите наведените ставови, но затоа сигурно многумина, во време на напад на војна, ќе ја почувствуваат потребата да си ја положат душата своја за својот ближен. Природно право е човек да се бори, па ако треба и да загина заради одбрана на својата татковина и своите блиски. Но, Црквата сите нас ни повикува во една состојба што ја надминува нашата природа, да го преобразиме целокупниот наш начин на живеење и постоење во слободна и љубовна заедница на личности, по икона и подобие на Света Троица, каде што нема Елин и Јудеец, Македонец и Албанец. Секако дека оваа состојба, пред сè, има есхатолошки димензии, но ако сакаме да бидеме совршени како што е совршен нашиот Отец небесен, треба да го љубиме непријателот. Ова не е етичко, туку теолошко начело. Треба да ги љубиме непријателите затоа што Бог ги љуби своите непријатели во личноста на својот воплотен Син. Не постои друг начин да го познаеме Бога, бидејќи ова е единствениот начин кој ни е откриен, и тоа на крстот: Оче прости им, не знаат што прават!

Култот на војната

Или тајна вистина за несреќното човештво

Во црквата не сме просто набљудувачи, туку сме одговорни за историјата на човекот, со сета длабочина на благодатното постоење коешто ја открива смислата и трагичната тежина на животот, ја оправдува човековата несреќа и ѝ дава цел на човековата креативност.

Преку воплотувањето, крстот и воскресението, Бог ѝ припаѓа на најдлабоката стварност на светот. Црквата не може да остане незасегната од она што се случува во светот. Тајната на соборноста

Притоа, една од суштинските особини на православната црква е тоа дека е таа севселенска. Нејзината догматика, етика, литургија, се наменети за целиот свет, без огради.

Христос е неограничен Бог. Не се распна само за верните, туку за сите луѓе од Адама до последниот што ќе се роди од жена. Да го следи некој Христа, значи да страда заради исцелување и спасение на целото човештво.

Архетип од стариот завет

Во современиот начин на водење војни, улогите на релација пријател-непријател, или бранител-напаѓач се до таа мера измешани, што е потребно да помине време, да се тргне маската на пропагандата, па да се види кои биле Индијанци, а кои Американци, црни и бели и слично.

Во овој или оној облик - ладна, млака, жешка, атомска, економска, светска, локална, психолошка, и каква ли уште не, војната секогаш одново (ќе) се води. Непријателите ќе ги менуваат улогите, позициите, стратегиите, во зависност од контекстот. Тоа е тајната вистина за несреќното човештво надвор од рајот. Приказната за Каин и Авел, без разлика кој е Каин и кој е Авел. Променливоста на улогите е драмскиот елемент во целата глетка, во суштина трагична. *Мора ли да е така?*

Во современите и вешти маневри на големите политички сили коишто владеат со светот, човек просто да почувствува носталгија по старите, добри, еднозначни линии на фронт, отворани овде и онде по тлото на земјата, со проста шаховска карактеризација на војната...

И често пати се сака да се релативизира доброто и злото, а тоа не е можно, бидејќи секој пат на крајот победува доброто, по која и да е цена. Дали на пример, кога се освојува една територија и се уништува домородното население и врз темели на геноцид се гради нова цивилизација, тоа може да биде добро? Не, но историјата на човештвото изобилува со такви примери.

Фама, полиитика, пропаганда

Кај старите Римјани, кои се познати како добри војни низ историјата, има предание за едно опасно, крилесто суштество коешто летајќи станува сè поголемо и посилено. Има безброј очи, уши и усти. Ноќе пиштејќи лета меѓу небото и земјата, а дење стражари по покривите на куќите или високите згради, од каде што го набљудува светот желно за лаги и застрашувачки вести.

Суштеството се вика Фама и живее во средиштето на светот, на границата помеѓу земјата, небото и морето, во бронзена палата. Палатата има илјадници отвори, низ кои допираат сите звуци, дури и најоддалечените. Опколена од

Заблуда, Лага и Страв, Фама од својата палата ги враќа во светот сите гласови, ги удвојува и по своја волја ги засилува, изговарајќи го и она што е и она што не е. Таков е митот за *Фама, од паганско време.*

Ако некој е заинтересиран како функционира денес, во наши услови, ова чудовиште, нека се приклучи на Интернет, или на ТВ, или на кој и да е друг медиум и ќе види дека таму исто така се води - војна, реална во иста мера како и онаа на фронтот, во класична смисла на зборот. Се манипулира со јавното мислење со тоа што, да речеме, во однос на одреден настан не се кажува вистината, туку таа се искривоколчува и искривува, сакајќи со тоа јавноста да ги приклони своите симпатии кон одредена страна, и да изнуди поддршка од разни фактори коишто потоа, со своето влијание, можат да го менуваат текот на настаните. Ова е еден посебен сегмент од војната, не помалку важен од другите. Во овој момент од војната што се води во регионот на Југоисточна Европа, Македонија се прикажува како "агресор", неправеден насилник; некој што настапува од позиција на сила! Колку светската јавност ќе ја проголта јадицата останува да видиме.

Во светот којшто е поделен на сфери, се негува култот на војната. Запад против Исток, десница против левица, или Север против Југ, сè во зависност од позицијата. На крајот, човекот против себе самиот. Зашто целото човештво, всушност е еден човек, којшто е распарчен на многу делови како последица на паднатата природа. Поради оваа распарченост, тој носи во себе еден бескраен копнеж по целина. И потреба од повторно интегрирање.

Отвореност за оружијата

Оваа реинтеграција се случува природно во црквата, како тело Христово, како светотански однос меѓу Бога и Човекот. Црквата не е затворен круг кој не ги собира "другите", туку отворен полукруг со рацете раширени во прегратка што го повикува и го собира целиот космос. Тука се собрани сите народи. Самиот збор црква тоа и го означува: собрание, собор на народите, *ecclesia ex gentibus...*

Меѓутоа, да се сака овој модел присилно да му се наметнува на светот, е неостварливо, и тоа во практиката досега беше многу пати докажано. Комунизмот како многу благородна замисла за начин на уредување на општеството, спроведен во дело се покажа како жесток тоталитарен режим, којшто практично голтна многу човечки животи. Тоа беше утопијата на Федеративна Југославија, од чишто последици во моментов страдаме. Или кој било од другите насилно спроведувани начини на уредување на заедничкиот живот, диктирани од одредена позиција на власт. И како некоја логичка нужност, насилството секогаш имплицира војна; наметнувањето предизвикува отпор, спротивставување бунт.

Соборноста, пак, на црквата изразува една целосност којашто не е географска, хоризонтална, количинска... Туку тајна на црквата којашто се случува однатре и го презема сето човештво крстено во Христа, при што љубовта е сила на врската и единството.

Сесира Макрина